

Johan Sparre, 27 år

Mitt hem är min borg

Vi flyttade in i maj i år och det känns fortfarande lika fantastiskt och ofattbart. Huset ligger naturskönt vid Tuna backar utanför Uppsala precis i närheten av en liten skog. Utanför, på gården, växer ett körsbärsträd som planterades i samband med taklagsfesten. Det kommer väl fortfarande dröja ett par år innan det börjar bära frukt, men vi har gott om tid att vänta. Med ditt stabila arbete behöver vi aldrig vara oroliga för mat på bordet eller tak över huvudena.

Jag står i morgonrocken av siden och insuper morgonluften genom det halvöppna köksfönstret. Det är snart höst och i skogen här utanför börjar löven gulna medan jag förbereder frukosten till dig, min älskade make. Du är en fin man Johan, alltid så gentil och elegant. Frågar någon mig säger jag alltid att jag är lyckligt lottad. Inte bara för att du kommer från en så fin familj utan också för att du har fått mig att växa så mycket som människa.

Utanför går en skata och rafsar bland löven. Han stannar upp och lyfter sitt svarta huvud mot vårt hus. Det är fortfarande nytt – det lukar nytt hus här inne. Och vackert är det också, på något sätt känns det extra roligt att det var din brors arkitektkontor som ritade det. Bättre bröllopspresent än så kan man knappast få.

Nu hör jag dig komma i trappan. Du är rufsig i håret och trött efter en lång dag på institutet. Du vill så mycket. Du arbetar så hårt. Jag kysser dig försiktigt för att visa dig min kärlek.

Birgit Sparre, 1927

Till varje pris

”Johan Sparre har också betytt mycket för mitt yrkesval och min karriär. Vi växte upp tillsammans inne i Uppsala och bodde båda på Svartbäcksgatan strax intill Fyrisån. På många sätt var vi lika varandra. Båda två kom från de finare familjerna i staden och det var inte ovanligt att de äldre misstog oss för bröder. Tillsammans byggde vi trädkojor, spelade boll och gick i skolan. Det var nästan alltid Johan som bestämde vad vi skulle göra när vi var mindre, för han var den starkaste av oss båda, och nästan jämt handlade det om tävlingar.

Vi kunde tävla om att springa fortast till skolan, att klättra högst i eken i Linnéträdgården eller att simma längst ut

från stranden. Allt som oftast var det Johan som vann och det kändes ibland som jag själv tagit på mig rollen som notorisk förlorare för att tillfredsställa Johans, på gränsen till maniska, längtan att vara en vinnare.

Framförallt minns jag en händelse som kom mig att ändra min bild av Johan. Vi hade båda ställt upp i en seglingstävling som gick av stapeln vid Mälarens nordliga strand. Det var en mulen junidag och vi var väl ungefär tio tävlande båtar som spänt väntade på startsignalen. Vi läste då båda medicin på universitetet och det var två studenter från året över oss som arrangerade tävlingen. Vädret var förhållandevis dåligt och det hade diskuterats om kappseglingen skulle skjutas upp, men då tre deltagare rest ganska långt för att kunna delta valde arrangörerna ändå att låta startskottet ljuda.

Rutten, som på förhand var utstakad, gick från strax utanför hamnen till en bra bit ut på öppet vatten. Såväl vägen ut som tillbaka var ganska klurig, med många små skär och förrädiska grund på vägen. Johan satte av och fick snabbt god vind i seglen. Själv hamnade jag snabbt på efterkälken. Det blåste allra minst kuling och kombinationen av duggregn och snabba kastvindar gjorde mig feg. I själva verket stod striden mellan Johan och en av de äldre studenterna, Wilhelm Bratt, eftersom de var de enda som var modiga – eller skall jag säga dumdristiga – nog att utmana vindarna maximalt. Det dröjde inte länge förrän de båda försvunnit ur synfältet.

Snart hade vindstyrkan ökat ännu mer och regnet gjorde det svårt att se. Jag tillhörde inte de första att avbryta tävlingen och vända om mot hamnen igen, men anslöt mig inom kort till de andra. När vi tagit ner seglen och satt oss i lä i hamnen var det bara Johan och Wilhelm kvar därute. Självklart var vi oroliga för hur dramat skulle förlöpa och insåg klart att risken för att de båda skulle råka i sjönöd därute var uppenbar. När tiden gick och ingen skymt syntes av någon av de två tävlande telefonerade en av arrangörerna efter hjälp. Ett par unga poliser kom till undsättning och förde ut en stor och betydligt mer sjösäker motorbåt i regnet. De återkom efter en halvtimme och vi hörde hur en av polismännen skrek åt oss att telefona efter en ambulans.

När de förtöjt båten fick vi höra vad som hade hänt. Både

Johan och Wilhelm hade stött på grund som slagit deras båtar i spillror. Wilhelm hade försökt hålla sig kvar vid ett av reven, men den starka strömmen och de kraftiga vågorna hade slagit honom så hårt mot stenarna att han förlorat medvetandet och drunknat. Johan däremot hade helt oförklarligt simmat rakt ut mot öppet vatten och det var ett rent under att han upptäckts och kunde räddas.

Jag kippade efter andan när jag hörde vad som hänt och delade min förtvivlan med de andra studenterna. När ambulansen kommit lyfte de först av Johan på en bår och jag sprang fram till honom för att se hur han var däran. Han tittade på mig med trötta ögon och viskade tyst, men ändå nästan triumferande:

– Jag sam ut till det sista märket och rundade det. Alltså vinner jag.

Det var vid detta tillfälle jag insåg att Johan Sparres ambitioner inte visste några gränser och att de förr eller senare skulle leda till hans undergång.”

Bo Lundby om Johan Sparre i självbiografen ”60 år i Uppsala”.

På väg uppåt

”Det är inte längesedan statens rasbiologiska institut slog upp sina portar här i Uppsala och många kompetenta forskare på universitetet har redan anslutit sig till den skara som skall föra kunskapen om den nordiska rasen vidare. Hundratusentals mätningar av svenskar och andra raser inom våra gränser har redan genomförts och en del av materialet används som källa till ett flertal avhandlingar inom ämnet. Fil. Mag. Johan Sparre är en av doktoranderna och han forskar på ärftliga sjukdomar.

– Genom min avhandling tror jag mig vetenskapligt kunna bevisa att vissa allvarliga sjukdomar i själva verket uppstått genom att vissa raser olyckligt blandats med varandra, förklarar doktoranden.

Sparre vill i detta tidiga skede inte uttala sig om vilka sjukdomar som främst skulle vara aktuella, men vill ändå påpeka att han huvudsakligen avser studera de germanska folkens rasblandning med de slaviska.

– Min förhoppning är att de teorier jag kommer att presentera kan finna tillämpning hos såväl läkare som biologer.

[...]

Även institutets chef, Herman Lundborg, har höga tankar om doktoranden:

– Sparre är en utomordentlig vetenskapsman, som utan tvekan kommer att gå långt. Det är en ynnest att ha en så driftig och ambitiös man vid institutet.

Ur artikel i universitetstidningen 'Uppsala Veritas', 1924

Friskförklarad

Och där sitter han nu nedsjunken i fätöljen av trä i det kalla väntrummet. Där sitter han tyst och hoppas att hans fru är sjuk – för om inte hon är det måste det vara han. Han vet att om en minut eller två kommer hans liv att förändras. Vet att det kan vara hon eller det kan vara han som saknar förmågan att få barn. Över honom lyser tunga lampor. Väntsalen är tyst, men utanför från fotbollsplanen hörs skrik och liv. Tioåringar som slåss, som växer, som lever ut sina lekfulla drifter och som en dag skall bli vuxna och göra sina föräldrar stolta.

De drömmer båda två. De önskar så mycket att få vakna av barnaskrik, att få hålla om ett litet barn som är deras, som är ett resultat av deras kärlek. Det är en stark dröm.

Dörren slås upp. Hans fru leds ut av en läkare med säker hand. Läkaren är lång och ståtlig. Uppenbart viril och frisk. Hon ser glad ut och verkar lättad. Som om en tung sten tagits från hennes bröst och placerats hos honom istället. Samtidigt verkar hon ledsen – han har sett hennes ögon så många år att han inte misstar sig. När hon får syn på honom går hon med raska steg bort mot honom. Hon släpper läkarens beskyddande arm och överlämnar sig till sin man. ”Jag är frisk”, säger hon. Hon låter lycklig.

Det krävs en övermänsklig kraft för att han skall kunna uppbåda ett leende, han klarar det nästan men inte riktigt. ”Jag älskar dig så”, får han fram och hon ser upp på honom tydligt och klart. ”Läkaren säger att det bara är att försöka igen”, säger hon hoppfullt, nästan bedjande. ”Han säger att det är svårt för många par, men det brukar lösa sig så småningom”. Hon ser på honom att han inte tror henne. ”Vi kommer att få barn, Johan, jag känner det”.

Det är svårt för honom att dölja de tårfyllda ögonen. Hon kan ha rätt. Det kan fortfarande finnas tid att försöka, men de har redan försökt i en evighet. Att ständigt räkna dagar i månaden, att tvinga sig själv till erektion och ejakulation för att hålla drömmen vid liv. Att byta ömhet mot tvång. Att försöka. Inte att älska.

Dagen därpå kommer han att själv gå till läkaren. Inte till samme läkare, utan en gammal vän som inte skvallrar. Han kommer att utstå förnedringen det innebär att tvivla på sin egen fertilitet inför en annan och han kommer att låta sig testas. I famnen på sin vän kommer han att gråta och han kommer att be på sina knän den kvällen om ett positivt resultat. Han vill bli far. Och i desperationens bitterhet kommer han ändå inte sluta hoppas och drömma.

Mars, 1928

